

UPPSALA
UNIVERSITET

Juridiska fakultetsnämnden

Box 256
SE-751 05 Uppsala

REMISSYTTRANDE

1 (3)

2016-04-21

JURFAK 2016/6

Justitiedepartementet

**Ett utvidgat straffrättsligt skydd för transpersoner m.m. (SOU
2015:103)**
(Ju2015/09589/L5)

Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet har genom remiss anmodats att yttra sig i rubricerat ärende. Fakultetsnämnden får härmed lämna följande synpunkter.

1. Inledning och sammanfattning

Uppsala universitets juridiska fakultet har inte något att erinra mot att transpersoners straffrättsliga skydd stärks, annat än den allmänna synpunkten att det måste finnas starka skäl för att utöka det kriminaliserade området och att öka repressionsnivån. Kriminalisering ska inte vara annat än den sista utvägen för att komma till rätta med ett problem, vilket är något som Utredningen om transpersoners straffrättsliga skydd m.m. förtjänstfullt redovisat sina ställningstaganden till.

Juridiska fakulteten kan förstå att termer som ”könsöverskridande identitet eller uttryck” i lagtext kan behöva bytas ut mot andra som bättre anger vad som avses. Redan den språkliga utvecklingen skulle kunna utgöra skäl för förändring och utredningen har redovisat andra skäl. Dock vill fakulteten lägga till att man inte ska tillskriva språkliga förändringar någon större betydelse när det gäller tillämpning av straffbestämmelser. Desto viktigare blir det att i en kommande proposition vara tydlig avseende vad som föreslås förändras innehållsmässigt och vad som avses gälla på samma sätt som tidigare, dvs. är språkliga förändringar av lagtexten. Givetvis är juridiska fakulteten medveten om att man inte heller ska underskatta betydelsen av vilka ord som används, för att t.ex. förebygga fördomar, men det behövs mer än nya ord för att förändra verkligheten. Det som i betänkandet redovisas från referensgrupperna har varit ett stöd för fakulteten i sitt ställningstagande.

Att helt utmönstra ordet ras eller formuleringar med detta ord i har däremot fakulteten invändningar mot. Utredningen har inte heller föreslagit en sådan fullständig utmönstring trots att uppdraget innebar att överväga att ta bort ordet i lagstiftning. Ordet har i Sverige betydelse för att bland annat förstå vad rasism innebär. Man behöver inte se långt historiskt eller internationellt

för att inse att det måste finnas ett ord för det som det finns behov att kunna tala om. För att ta ett exempel, det skulle inte vara möjligt att förklara för en sydafrikan om svensk lagstiftning inte kände något ord för vad som enligt förslaget formuleras ”föreställning om ras”.

Ett genomförande av de förslagna ändringarna medför ett flertal lagändringar i olika författningar, vilket fakulteten inte kommenterar annat än att de givetvis blir nödvändiga, inklusive de språkliga justeringar som föreslås i betänkandet, om ändringen genomförs på något ställe i regelsystemet.

2. *Ras*

Utredningen har beskrivit bakgrunden till att ordet ras finns i svensk lagstiftning, och att det i dag inte står för detsamma som tidigare. Det låter sig lätt konstateras att några raser inte finns i biologisk mening. När en förändring av den svenska lagstiftningen genomförs är det av avgörande betydelse att även denna gång säkerställa att lagstiftningen är förenlig med internationella åtaganden. Utredningen har väl redovisat såväl tidigare sådana åtaganden som skäl för att den föreslagna formuleringen ”föreställning om ras” inte medför några problem i detta avseende, vilket bidrar till slutsatsen att det skulle vara bra att ersätta orden ras och rasmässig med den föreslagna formuleringen.

När det gäller förslagen att i registerförfattningar införa formuleringen ”eller hudfärg eller något annat liknande förhållande hänförligt till personen” kan fakulteten förstå behovet av ändringen men vill tillägga att författningskommentaren gärna får vara ännu tydligare än vad som nu föreslagits. Den kommande propositionen kommer att användas för tolkning av uttrycket av handläggare som inte har de äldre förarbeten, som författningskommentaren indirekt hänvisar till, lätt tillgängliga.

3. *Könsöverskridande identitet eller uttryck*

De förändringar i olika författningar avseende formuleringen ”könsöverskridande identitet eller uttryck” som föreslås finner fakultetsnämnden vara lämpliga. Termen ”könsidentitet eller könsuttryck” omfattar vad som avses, särskilt som beredningen av förslaget samordnas med andra lagstiftningsärenden i Regeringskansliet.

I den allmänna debatten framförs krav på att t.ex. ta bort ordet kön i lagstiftning, och att inte ha kön som något som människor tillskrivs och delas in efter. Detta skulle dock inte vara möjligt, mot bakgrund av det sätt som samhället är ordnat i dag. För den händelse förslag av detta och liknande slag framkommer under remissförfarandet eller den fortsatta beredningen, ställer sig fakulteten avvisande till sådana förslag. Detta hindrar inte att det kan finnas sammanhang där kön inte har någon betydelse och då finns det givetvis inte någon anledning att ha med denna aspekt.

4. Transpersoner

Efter att ha redovisat sin positiva inställning till att genomföra förslagen lämnade av Utredningen om transpersoners straffrättsliga skydd m.m., kan det te sig petigt att lämna en synpunkt på det enskilda lagrummet 29 kap. 2 § brottsbalken (BrB). Även detta kan genomföras, i detta sammanhang, men det är inte utan problem att lägga till alltmer i bestämmelsen. För varje försvärande omständighet som nämns explicit för straffvärdebedömningen kan tolkningen av lagrummet komma att snävas in mer än som är tänkt inte minst mot bakgrund av straffvärdedefinitionen i 1 § andra stycket. Ju fler omständigheter som nämns, desto större risk att rättstillämpningen styrs mot dessa och att andra omständigheter inte beaktas tillräckligt.

Juridiska fakulteten har följt de olika förändringar som genomförts av brottsbeskrivningen hets mot folkgrupp, 16 kap. 8 § BrB. Flera olika grupper eller kretsar av personer har lagts till genom åren. Som lagrummet nu ser ut ter det sig kanske överflödigt att upprepa en invändning som framförts tidigare, men fakulteten påminner ändå om att man kan ifrågasätta om ordet folkgrupp numera är passande för dem som straffbestämmelsen omfattar. Ofta framhålls vikten av att de människor som avses själva ska om inte gilla så i vart fall acceptera de valda termerna. Det tål att nämnas att i detta sammanhang finns det människor som inte uppfattar sig som en folkgrupp av det skäl som varit avgörande för att dessa människor placerats i samma grupp på det sätt som lagtexten förutsätter.

Fakulteten har inte något förslag till vad som skulle kunna ersätta ordet folkgrupp utan föreslår att denna fråga får ingå i direktiven nästa gång lagrummet ses över.

Uppsala universitets juridiska fakultet har avslutningsvis inte någon invändning mot de omformuleringar som föreslagits för att lösa problem med de s.k. misstagsfallen. En del av dessa kan annars i rättstillämpningen lösas av att hets mot folkgrupp är ett uppsåtsbrott. Uppsåtet måste dock inte avse den omständighet som faktiskt föreligger i ett konkret fall, så länge uppsåtet avser någon av de (alternativa) omständigheter som straffbestämmelsen avser.

Förslag till yttrande i detta ärende har upprättats av universitetslektor Lena Holmqvist. Yttrandet har på delegation avgivits av Juridiska fakultetens dekanus, professor Mattias Dahlberg.)

Mattias Dahlberg